

Vertumnus und Pomona

Ov. met. 14,622-771

Iamque Palātīnae summam Proca gentis habēbat:
rēge sub hōc Pōmōna fuit, quā nūlla Latīnās
inter hamadryadās coluit sollertius hortōs
nec fuit arbōreī studiōsior āltera fētūs; 625
unde tenet nōmen: nōn silvās illa nec amnēs,
rūs amat et rāmōs fēlīcia pōma ferētēs.
nec iaculō gravis est, sed adūncā dēxtera falce,
quā modo luxūriem premit et spatiāntia passim
brācchia compēscit, fissō modo cōrtice līgnum 630
īnserit et sūcōs aliēnō praestat alūmnō.
nec sentīre sitim pātitur bibulaēque recūrvās
rādīcis fibrās lābētibus inrigat undīs.
hīc amor, hoc studium. Vēneris quoque nūlla cupīdo est.
vim tamen agrēstum mētūēns pōmāria claudit 635
intus et accēssūs prōhibet refugītque virīlēs.
quid nōn et Sátyrī, saltātibus apta iuvētus,
fēcēre et pīnū praecīctī cōrnua Pānēs
Silēnūsque, suīs semper iuvenīlior annīs,
quīque deus fūrēs vel falce vel īguine terret, 640
ut poterētur eā? sed enim superābat amāndō
hōs quoque Vertūmnus neque erat fēlīcior illīs.
ō quōtiēns hābitū dūrī messōris arīstās
corbe tulit vērīque fuit messōris imāgō!
tēmpora saepe gērēns faenō religāta recēntī 645
dēsēctum pōterat grāmen versāsse vidērī;
saepe manū stīmulōs rīgidā portābat, ut illum
iūrāssēs fēssōs modo disiūnxīsse iuvēncōs.
falce datā frondātor erat vītīsq̄ putātor;
indūerat scālās: lēctūrūm pōma putārēs; 650
mīles erat glādiō, piscātor harūndine sūmptā;
dēnique per multās āditum sibi saepe figūrās
rēpperit, ut cāperet spectātae gāudia fōrmae.
ille étiam pictā redimītus tēmpora mitrā,
innītēns bāculō, pōsitīs ad tēmpora cānīs, 655
adsimulāvit anum: cultōsque intrāvit in hortōs
pōmaque mīrāta est 'tantō'-que 'potētior!' inquit
paūcaque laudātae dedit ōscula, quālia numquam
vēra dedīssēt anus, glaebāque incūrva resēdit
suspīciēns pandōs autūmnī pōndere rāmōs. 660

*ulmus erat contra speciōsa niténtibus ūvīs:
quam sóciā póstquam páriter cum vīte probávit,
'at sī stāret' ait 'caelebs sine pálmite truncus,
nīl praeter frondēs, quārē peterétur, habéret;
haec quoque, quae iunctā vītis requiēscit in ulmō: 665
sī nōn iuncta foret, terrae adclīnāta iacéret;
tū tamen exéplō nōn tángeris árboris hūius
concupitūsque fugis nec tē coniúngere cūrās.
atque útinam vellēs! Hélenē nōn plūribus esset
sollicitāta procīs nec quae Lapithēia mōvit 670
proélia nec coiūnx nímiū tardántis Ulíxis.
nunc quoque, cum fúgiās āversērisque peténtēs,
mīlle virī cúpiunt et sēmidéique déique
et quaecúmque tenent Albánōs nūmina montēs.
sed tū, sī sápiēs, sī tē bene iúngere anúmque 675
hanc audīre volēs, quae tē plūs ómnibus illīs,
plūs, quam crēdis, amō: vulgārēs rēice taedās
Vertumnúmque torī sócium tibi sēlige! prō quō
mē quoque pīgnus habēs: neque enim sibi nōtior ille est,
quam mihi; nec passim tōtō vagus errat in orbe, 680
haec loca magna colit; nec, utī pars magna procórum,
quās modo vīdit, amat: tū prīmus et últimus illī
ardor eris, sōlīque suōs tibi dévovet annōs.
adde, quod est iúvenis, quod nātūrāle decōris
mūnus habet formásque aptē fingétur in omnēs, 685
et, quod erit iussus, iúbeās licet ómnia, fīet.
quid, quod amātis idem? quod, quae tibi pōma colúntur,
prīmus habet laetāque tenet tua mūnera dextrā!
sed neque iam fētūs désíderat árbore dēemptōs
nec, quās hortus alit, cum sūcīs mītibus herbās 690
nec quicquam nisi tē: miserēre ardéntis et ipsum,
quod petit, ore meō praeséntem crēde precārī!
ultōrēsque deōs et péctora dūra perósam
Ídáliēn memorémque timē Rhamnūsidis íram.
quōque magis tímeās, (étenim mihi multa vetústās 695
scīre dedit) réferam tōtā nōtíssima Cýprō
facta, quibus flectī fácale et mītēscere possīs.*

*'Viderat ā véteris generōsam sáanguine Teúcrī
 Īphis Anaxaretēn, humilī dē stirpe creátus,
 vīderat et tōtīs percéperat óssibus aestum* 700
*luctātúsque diū, postquam ratiōne furōrem
 víncere nōn pótuit, supplex ad límina vēnit
 et modo nūtrícī míserum cōnféssus amórem,
 nē sibi dūra foret, per spēs órāvit alúmnae,
 et modo dē multīs blandītus cuique ministrīs* 705
*sollicitā pétiit prōpēnsūm vōce favórem;
 saepe ferēnda dedit blandīs sua verba tabéllīs,
 intérdum mádidās lacrimárum rōre corónās
 póstibus inténdit posuitque in límine dūrō* 710
*molle latus tristísque serae convícia fēcit.
 saévior illa fretō surgēnte cadéntibus Haedīs,
 dūrior et ferrō, quod Nōricus éxcoquit īgnis,
 et saxō, quod adhūc vīvum rādíce tenétur,
 spernit et inrīdet, factísque inmítibus addit*
verba supérba ferōx et spē quoque fraudat amántem. 715
*nōn tulit inpátiēns longī torménta dolóris
 Īphis et ante forēs haec verba novíssima dīxit:
 'vincis, Anaxaretē, neque erunt tibi taédia tandem
 ūlla ferēnda meī: laetōs mōlīre triúmphōs* 720
*et Paeāna vocā nitidáque incíngere laurō!
 vincis enim, moriórque libēns: age, férrea, gaudē!
 certe áliquid laúdāre meī cōgēris erítque,
 quō tibi sim grātus, meritúmque fatēbere nostrum.
 nōn tamen ante mihī cūram excessísse meméntō*
quam vītam gemináque símul mihi lūce caréndum est. 725
*nec tibi fāma meī ventúra est nūntia lētī:
 ipse ego, nē dúbitēs, áderō praesénsque vidēbor,
 córpore ut exánimī crūdélia lúmina pāscās.
 sī tamen, ō súperī, mortália facta vidētis,
 este meī mémorēs (nihil ultrā língua precārī* 730
*sústinet) et longō fácite ut narrémur in aevō,
 et, quae dēmpsisstis vītae, date témpora fāmae!'*

<i>Dixit, et ad postēs ornātōs saepe coronīs ūmentēs oculōs et pāllida brācchia tollēns, cum fōribus láqueī religāret vīncula summīs, 'haec tibi sēta placent, crūdēlis et impia!' dixit īnseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam, atque onus infēlix ēlīsā fauce pepēdit.</i>	735
<i>icta pedum mōtū trepidāntem et multa gemēntem vīsa dedisse sonum est adapērtaque iānuā factum prōdidit, exclāmānt famulī frūstrāque levātum (nam pater occiderat) réferunt ad līmina mātris; accipit illa sinū conplēxaque frīgida nātī membra suī postquam miserārum verba parēntum ēdidit et mātrum miserārum facta perēgit,</i>	740
<i>fūnera dūcēbat médiā lacrimōsa per urbem lūrīdaque ārsūrō portābat membra ferētrō. forte viae vīcīna domus, quā flēbilis ībat pompa, fuit, dūraeque sonus plangōris ad aurēs vēnit Anaxaretēs, quam iam deus ultor agēbat.</i>	745
<i>mōta tamen 'videāmus' ait 'miserābile fūnus' et pātulīs iniit tēctum sublīme fenēstrīs vixque bene inpōsitum lēctō prospēxerat Īphin: dēriguēre oculī, calidūsque ē corpore sanguis inductō pallōre fugit, cōnātaque retrō</i>	750
<i>ferre pedēs haesit, cōnāta āvértere vultūs hoc quoque nōn pōtuit, paulātīque occupat artūs, quod fuit in dūrō iam prīdem corpore, saxum. nēve ea ficta putēs, dōminae sub imāgine sīgnum servat adhūc Salamis, Véneris quoque nōmine templum</i>	755
<i>Prōspiciēntis habet. – quōrum memor, ō mea, lentōs pōne, precor, fastūs et amāntī iūngere, nýmphē: sīc tibi nec vērnum nāscēntia frīgus adūrat pōma, nec excutiant rāpidī flōréntia ventī!"</i>	760
<i>Haec ubi nēquīquam formae deus aptus in omnēs ēdidit, in iūvenem rediit et anīlia dēmit īnstrūménta sibī tālīsque apparuit illī, quālis ubi oppōsitās nitidīssima sōlis imāgō ēvīcit nūbēs nūllāque obstānte relūxit,</i>	765
<i>vimque parat: sed vī nōn est opus, inque figūrā capta deī nympha est et mūtua vúlnera sēnsit.</i>	770